

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaalihuoltolakia, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia, työttömyysturvalakia ja kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia. Kuntouttavasta työtoiminnasta annettu laki ehdotetaan kumottavaksi. Lisäksi ehdotetaan näistä johtuvia sekä muita vähäisempiä muutoksia eräisiin muihin lakeihin.

Muutoksia ehdotetaan palvelutarpeen arviointia, omatyöntekijää ja asiakassuunnitelmaa koskevaan sääntelyyn. Sosiaalihuollon kirjaamista koskeva sääntely siirrettäisiin asiakastietolakiin ja tässä yhteydessä ammattihenkilöiden kirjaamista koskevia velvoitteita kevennettäisiin ja poistettaisiin päällekkäistä kirjaamista koskevaa sääntelyä.

Esityksessä ehdotetaan korotettavaksi pitkäaikaista ympärivuorokautista palveluasumista ja pitkäaikaista laitoshoidtoa koskevia sekä jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta perittäviä asiakasmaksuja.

Ammattiliitto Pro on tutustunut hallituksen esitykseen ja kiittää mahdollisuudesta lausua siitä.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Kyllä

Ei

Osittain kyllä

Osittain ei

Ei kantaa

- Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Erityisen tuen tarpeessa olevan henkilön määritelmä ja erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen määritelmä ehdotetaan siirrettäväksi täsmennettynä uuteen erilliseen pykälään. Pykälään ehdotetaan koottavaksi useisiin eri pykälisiin voimassa olevassa laissa sisältyvät säännökset siitä, kuinka asiakkaan erityisen tuen tarve tulisi huomioida sosiaalihuollon järjestämisessä, suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. Tämän lisäksi sosiaalihuollon toteuttamista koskevaan sääntelyyn liittyisi erityisiä velvoitteita koskien erityistä tukea tarvitsevia asiakkaita.

Pron mielestä ehdotus on kannatettava ja selkeyttää ja helpottaa lain soveltamista.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Kyllä

Ei

Osittain kyllä

Osittain ei

Ei kantaa

- Perustelut tiiviisti?

Esityksessä ehdotetaan, että sosiaalihuoltolain 17 §:ssä säädettäisiin uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta, joka tulisi nykyisen kuntouttavan työtoiminnan, sosiaalisen kuntoutuksen sekä vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevan toiminnan ja vammaisten henkilöiden työtoiminnan tilalle. Esityksen mukaan uusi palvelu ei kytkeytyisi tiettyyn etuuteen tai työttömyyden keston. Työttömien työnhakijoiden ohella palveluun voisivat osallistua esimerkiksi henkilöt, jotka saavat työkyvyttömyysetuuksia. Esityksen mukaan palveluun osallistuminen olisi asiakkaalle lähtökohtaisesti vapaaehtoista lukuun ottamatta tilannetta, jossa se sisällytettäisiin työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetussa laissa (381/2023) tarkoitettuun monialaiseen työllistymissuunnitelmaan. Tällöin velvoittavuuden edellytyksenä olisi se, ettei asiakkaalle ole asetettu työnhakuvelvoitetta.

Esityksen mukaan sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaisessa uudessa palvelussa vaikeasti työllistyvää tai työvoiman ulkopuolella olevaa työikäistä henkilöä tuettaisiin tavoitteellisesti työ- ja toimintakyvyn parantamiseksi tai ylläpitämiseksi sekä osallisuuden edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Esityksen mukaan palvelulla vastattaisiin kahdenlaisen kohderyhmän tarpeisiin: osalle asiakkaista tavoite olisi työllistyä avoimille työmarkkinoille ja osalle tavoitteena olisi osallisuus yhteiskunnassa. Uusi työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelu olisi viimesijainen suhteessa muihin työttömien palveluihin. Kela toimittaisi hyvinvointialueelle tiedot työttömästä henkilöstä, jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisten kuuden kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettavaan toimeentulotukeen. Hyvinvointialueen olisi oltava yhteydessä henkilöön hänen sosiaalihuollon tuen tarpeensa arvioimiseksi.

Esityksen mukaan työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelua voitaisiin räätälöidä joustavasti osallistujan tarpeiden mukaan. Sen vuoksi palvelun toteutusmuodoista ja käytettävistä menetelmistä ei esitetä säädettäväksi laissa. Palveluun ohjattaisiin sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaisen tuen tarpeen arvioinnin perusteella. Työttömän työnhakijan ohjaamisesta tuen tarpeen arviointiin voitaisiin sopia työllistymissuunnitelmassa tai työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetussa laissa (381/2023) tarkoitettussa monialaisessa työllistymissuunnitelmassa.

Ehdotetulle työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelulle ei säädettäisi tiettyä päivittäistä tai viikoittaista tuntimäärää. Se voitaisiin aloittaa pienillä tuntimäärillä, ja toteutuksessa voitaisiin edetä tavoitteellisesti. Esityksen mukaan palvelun tulisi olla sisällöltään sellaista, että se tukee aidosti asiakaan mahdollisuuksia osallistua työvoimapalveluihin tai työhön taikka pääsemään muutoin osalliseksi yhteiskuntaan.

Esityksessä ehdotetaan, että uuden työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen puitteissa voitaisiin järjestää myös työtoimintaa. Asiasta säädettäisiin sosiaalihuoltolain uudessa 17 a §:ssä. Työtoiminnan tavoitteena olisi ylläpitää ja kohentaa henkilön toimintakykyä ja auttaa häntä etenemään kohti ensisijaisia työvoimaviranomaisen palveluita ja työelämää. Kuten nykyisessä kuntoutuksessa työtoiminnassa, myöskään sosiaalihuoltolain uuden 17 a §:n mukaisessa työtoiminnassa ei syntyisi työsopimuslain mukaista työsuhdetta.

Ammattiliitto Pro korostaa, että esityksen jatkovalmistelussa on varmistettava, että kaikki ne henkilöt, jotka eivät haasteellisen elämäntilanteensa vuoksi kykene hakemaan tai vastaanottamaan työtä tai osallistumaan työvoimaviranomaisen järjestämiin työvoimapalveluihin mutta jotka haluavat kohentaa toiminta- ja työkykyään, pääsevät joko nyt ehdotettavaan työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palveluun tai muuhun vaikuttavaksi arvioituun palveluun, jossa huomioidaan henkilön yksilölliset edellytykset. On siis varmistettava, ettei henkilö jää tarkoituksenmukaisen palvelun ulkopuolelle joko siitä syystä, ettei hänen tuen tarvettaan tunnusteta, tai palveluiden riittämättömän resurssoinnin vuoksi.

Pro painottaa, että syrjäytymisen vaikuttava ehkäiseminen on omaksuttava työllisyyspolitiikan läpileikkaavaksi tavoitteeksi, jota edistetään kuntien työllisyyspalveluiden, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten sekä koulutuspalvelujen tarjoajien välisellä saumattomalla ja aikailemattomalla yhteistyöllä. Tämä edellyttää, että työvoimaviranomaisten osaamista palvelutarpeen varhaisessa tunnistamisessa kehitetään ja että niille osoitetaan riittävät resurssit vaikeasti työllistyvien henkilöiden työllistymispolun tukemiseen. Kyseinen asiakasryhmä ei pääse työmarkkinoille ilman moniammatillista ja määrätietoisesti toteutettavaa tukea. Pro pitää myönteisenä, että moniammatillisen ja yksilöllisen tuen tarve työllistymisessä todetaan selkeästi myös lausuttavana olevassa esityksessä (sivu 116).

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

Ammattiliitto Pro korostaa, että järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi hyvinvointialueella on oltava riittävä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä tarvittava hallinnollinen ja muu henkilöstö. Lisäksi hyvinvointialueella tulee olla käytössään asianmukaiset toimitilat, toimintavälineet ja muut toiminnan edellyttämät resurssit.

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

Hallituksen esityksessä lasten ja nuorten määrämuotoista, aikarajoitteista psykososiaalista tukea koskevaa sääntelyä esitetään muutettavaksi siten, että hallinnollista työtä kevennettäisiin ja tuen antaminen olisi nykyistä joustavampaa tuen tarpeen toteuttamisen jälkeen. Lisäksi lastenvalvojan tehtäviä täsmennettäisiin kokoamalla ne yhteen pykälään sekä korostamalla velvollisuutta turvata lapsen edun toteutumista.

Ammattiliitto Pro huomauttaa, että yksityisellä sosiaalipalvelualalla on jo pidempään toteutettu organisaatioiden keventämistä, minkä seurauksena hallinnollisia tehtäviä hoitavien HR- ja muiden tukitoimintojen henkilöstöä on merkittävästi vähennetty. Samalla hallinnollisia tehtäviä on siirtynyt entistä enemmän esihenkilöiden ja työntekijöiden vastuulle.

Tämä kehitys on ristiriidassa esityksen tavoitteiden kanssa. Alalla työskentelee runsaasti osa-aikaista henkilöstöä, ja esihenkilöiden mahdollisuudet huolehtia henkilöstöjohtamisesta ja osaamisen kehittämisestä ovat jo nykytilanteessa erittäin rajalliset. Pelkkä tavoite hallinnollisen työn vähentämisestä ei ole uskottava, mikäli samanaikaisesti henkilöstöresursseja heikennetään.

Tilannetta on edelleen vaikeuttanut se, että hallitus on aiemmilla päätöksillään heikentänyt henkilöstömitoituksia, jotka ovat jo ennestään olleet monin paikoin riittämättömiä. Tämä on lisännyt henkilöstön kuormitusta, jaksamisongelmia ja alan vetovoiman heikkenemistä. Pahimmillaan seuraukset voivat olla vakavia asiakasturvallisuuden vaarantumisia.

Kokonaisuutena arvioiden esitys ei riittävällä tavalla huomioi toimintaympäristön todellisia edellytyksiä eikä henkilöstöressurssien riittävyyttä. Riskinä on, että tavoitteet kääntyvät käytännössä itseään vastaan ja heikentävät sekä palvelujen laatua että asiakasturvallisuutta.

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Kyllä

Ei

Osittain kyllä

Osittain ei

Ei kantaa

- Perustelut tiiviisti?

Esityksellä kokonaisuutena tavoitellaan julkisen talouden säästöjä. Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin rahoitus vähenisi 35,2 miljoonaa euroa vuonna 2027 ja 85,6 miljoonaa euroa vuodesta 2028 lähtien. Esityksessä todetaan, että nämä säästöt merkitsevät sosiaalihuollon henkilöstön vähentämistä. Kaiken kaikkiaan esityksen arvioidaan vähentävän julkisen talouden menoja 55,3 miljoonaa euroa vuonna 2027 ja 100,6 miljoonaa euroa vuodesta 2028 alkaen.

Esityksen mukaan kuntouttavan työtoiminnan lakkauttamisella voi olla vaikutuksia kuntien talouteen työllisyyspalvelujen kysynnän kautta. Esityksessä viitataan sosiaali- ja terveysministeriön hyvinvointialueille keväällä 2025 tekemään kyselyyn, jonka mukaan kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista noin 10 prosenttia (noin 2300 henkilöä) oli työkykyisiä tai kykeneviä osallistumaan työvoimapalveluihin. Työllisyyspalvelujen kysyntä voi lisääntyä näiden henkilöiden kohdalla. Esityksellä ei kuitenkaan muuteta kuntien velvoitteita.

Kuntouttavan työtoiminnan lakkauttaminen poistaisi työttömyysetuutta saavien henkilöiden kohdalla kuntouttavan työtoiminnan perusteella maksettavan kulukorvauksen. Esityksen mukaan tämä säästäisi julkisen talouden menoja 4 miljoonaa euroa vuonna 2027 ja 9,9 miljoonaa euroa vuodesta 2028 lähtien. Säästöä voisi vähentää jonkin verran se, jos työnhakijalle maksetaan kulukorvausta jonkin muun työttömyysturvalaissa tarkoitetun työllistymistä edistävän palvelun ajalta tai työvoimaviranomaisen harkintaan perustuvaa kulukorvausta jonkin muun työllistymistä tukevan toimen ajalta taikka toimeentulotukea uuteen työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palveluun osallistumisesta aiheutuviin kustannuksiin. Esityksen mukaan nämä säästöä vähentävät seikat eivät ole euromääräisesti arvioitavissa, koska kuntouttavaa työtoimintaa korvaavien palvelujen määrään ja keston liittyä epävarmuuksia.

Esityksen myötä tilanteessa, jossa työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen esimerkiksi korvauksettoman määrärajan, työssäolovelvoitteen, työttömyysturvalaissa tarkoitetun koulutusta vailla olevan alle 25-vuotiasta nuorta koskevan rajoituksen tai yleistukilaissa tarkoitetun odotusajan takia,

työttömyysetuutta ei voisi enää saada osallistumalla kuntouttavaan työtoimintaan. Työnhakijalle maksettaisiin näissä tilanteissa yleensä toimeentulotukea ja mahdollisesti asumistukea. Muutoksen vaikutuksen julkiseen talouteen arvioidaan olevan kokonaisuutena vähäinen.

Pro toteaa, että kuntouttavan työtoiminnan lakkauttamista koskevan ehdotuksen taustasyitä on kuvattu esityksessä kattavasti. Pro huomauttaa kuitenkin, että kuntouttavan työtoiminnan lakkauttamisesta seuraava työttömyysetuuden korvautuminen toimeentulotuella ja lisääntyvä asumistuen tarve ei ole kannustinvaikutuksen näkökulmasta ongelmaton. Työttömien työnhakijoiden ohjaaminen enenevässä määrin hakemaan työttömyysetuuden sijasta toimeentulotukea on omiaan lisäämään riskiä henkilön pysyvistä erkaantumisesta työmarkkinoilta. Tämä puolestaan lisää julkisen talouden kokonaismenoja. Esityksessä ei edes mainita toimeentulotukiasiakkuuden aiheuttamaa riskiä syrjäytymisen syvenemisessä ja tästä aiheutuvia kokonaistaloudellisia vaikutuksia. Pro katsoo, että asian sivuuttaminen on olennainen puute esityksen vaikutusten arvioinnissa ja että esitystä on täydennettävä tältä osin.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Kyllä

Ei

Osittain kyllä

Osittain ei

Ei kantaa

- Perustelut tiiviisti?

Esityksen mukaan työ- ja toimintakykyä edistävien sosiaalipalvelujen uudistus koskisi yhteensä noin 35 000 nykyistä kuntouttavan työtoiminnan, sosiaalisen kuntoutuksen sekä vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevan toiminnan ja vammaisten henkilöiden työtoiminnan asiakasta. Muutoksella olisi suurin vaikutus kuntouttavan työtoiminnan asiakkaisiin, joita oli 22 900 vuonna 2025. Esityksessä arvioidaan, että heistä noin 10 prosenttia eli noin 2300 henkilöä voisi osallistua työvoimaviranomaisen palveluihin.

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistui vuonna 2025 noin 570 sellaista työnhakijaa, jolle oli asetettu työttömyysturvalain 2 a luvun 10 §:ssä säädetty työssäolovelvoite. Esityksen mukaan ei ole arvioitavissa, kuinka monella työvoimapalveluiden piiriin siirtyvästä 2300 henkilöstä on kuntouttavan työtoiminnan lakkaamishetkellä työssäolovelvoite ja kuinka moni osallistuisi työttömyysturvalaissa tarkoitettuun työllistymistä edistävään palveluun tai muulla tavalla täyttäisi työssäolovelvoitetta.

Työssäolovelvoitteen kesto on nykyisin kuusi kalenteriviikkoa. Ehdotettu sosiaalihuoltolain 17 §:n mukainen työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelu kerryttäisi työssäolovelvoitetta, jos henkilö tosiasiallisesti osallistuisi palveluun vähintään yhtenä päivänä viikossa. Esityksessä todetaan, että koska uuden palvelun järjestämistapa vaihtelisi, ei ole mahdollista arvioida, kuinka nopeasti henkilöt saisivat täytettyä työssäolovelvoitteen ja palautettua oikeutensa työttömyysetuuteen. Jos uusi palvelu järjestettäisiin yhdenjaksoisesti siten, että työnhakija osallistuisi palveluun vähintään kerran viikossa kuudella peräkkäisillä kalenteriviikolla, työttömyysturva-oikeus palautuisi yhtä nopeasti kuin ajallisesti vastaavan pituiseen

kuntouttavan työtoiminnan jaksoon osallistuttaessa. Sosiaalihuoltolain 17 §:n mukainen palvelu otettaisiin huomioon myös koulutusta vailla olevan alle 25-vuotiaan nuoren työttömyysturva-oikeuden palautumisessa.

Esityksen mukaan kuntouttavan työtoiminnan lakkauttamisella on suoria vaikutuksia niiden henkilöiden talouteen, joille on maksettu työttömyysetuutta tai kulukorvausta kuntouttavan työtoiminnan ajalta ja joilla on kuntouttavan työtoiminnan lakatessa voimassa työssäolovelvoite tai joilla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen työttömyysturvalain 2 luvussa säädetyn koulutusta vailla olevaa alle 25-vuotiasta nuorta koskevan rajoituksen takia. Kuntouttavan työtoiminnan lakatessa nämä henkilöt menettävät työttömyysetuuden, mikä kasvattaa toimeentulotuen tarvetta. Esityksessä arvioidaan, että yhdeksän euron suuruisen kulukorvauksen maksun päättymisestä johtuva asiakaskohtainen menetys olisi keskimäärin 1235 euroa vuodessa. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille on lisäksi korvattu matkat työtoimintaan. Matkakorvausta ei maksettaisi sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaisen uuden palvelun perusteella, mutta matkoihin voitaisiin myöntää täydentävää toimeentulotukea.

Esityksessä arvioidaan, että kuntouttavan työtoiminnan lakkaaminen vähentäisi työvoimaviranomaisten työtä, kun kuntouttavaan työtoimintaan liittyvien työvoimapolitiittisten lausuntojen sekä kuntouttavan työtoiminnan keskeyttämisestä ja siitä kieltäytymisestä johtuvien selvityspyyntöjen laatiminen loppuisi. Työmäärän vähennyksen arvioidaan olevan noin neljä henkilötyövuotta. Kuntouttavan työtoiminnan tilalle työnhakijalle tarjottavat palvelut voisivat olla työttömyysturvalaissa tarkoitettuja työllistymistä edistäviä palveluja tai muita työllistymistä tukevia palveluja. Näissä tilanteissa työvoimaviranomainen antaisi työttömyyskassalle tai Kelalle työvoimapolitiittisen lausunnon. Työvoimaviranomainen ja KEHA-keskus käsittelevät myös työnhakijan osallistumiseen liittyviä laiminlyöntejä. Nämä tehtävät vähentäisivät kuntouttavan työtoiminnan lakkaamisesta johtuvaa työmäärää vähentävää vaikutusta.

Esityksessä todetaan, että kuntouttavan työtoiminnan lakkaaminen aiheuttaa merkittävän kokonaisriskin vaikeasti työllistyvien asiakkaiden kohdalla. Keskeisimmät riskit liittyvät siihen, pystyykö työvoimaviranomainen tarjoamaan jatkossa näille henkilöille riittäviä ja sopivia työllistymistä edistäviä palveluja. Tällaisten palvelujen ulkopuolelle jääminen voi johtaa syrjäytymiseen ja ongelmien pahenemiseen. Esityksessä arvioidaan, että henkilöiden etuustilanne ei välttämättä heikkene, jos siirtyminen ensisijaisiin työllistymistä edistäviin palveluihin kyetään turvaamaan saumattomasti. Tämä edellyttää työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja tapauksesta riippuen myös Kelan välistä yhteistyötä.

Esityksessä todetaan, että ehdotettavat sosiaalihuoltolain muutokset ulottuvat ihmisryhmiin, joihin on jo aiemmilla päätöksillä kohdennettu sosiaaliturvan tasoa alentavia ja terveystenonja lisääviä toimia. Kertautuvat vaikutukset ovat kriittisimpiä pienituloisilla ja muutoin haavoittuvassa asemassa olevilla. Esityksen mukaan nyt ehdotetulla palvelujen yhdistämisellä ja sääntelyn joustavoittamisella voitaisiin poistaa keinotekoisia palvelurakenteiden silloja. Toisaalta joustavampi sääntely ja hyvinvointialueiden erilaisten resurssit voivat heikentää asiakkaiden alueellista yhdenvertaisuutta ja vaikeuttaa erityisesti haavoittavassa asemassa olevien henkilöiden mahdollisuuksia saada oikea-aikaista ja riittävästä tukea.

Pron näkemyksen mukaan ehdotukset sosiaalihuoltolaissa säädettävästä työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuesta (17 §) ja sen osana järjestettävästä työtoiminnasta (17 a §) ovat sikäli kannatettavia, että uudistuksen myötä ne työttömät, jotka on tähän mennessä ohjattu kuntouttavaan työtoimintaan siitä syystä, ettei sopivia työttömyysturvalaissa tarkoitettuja työllistymistä edistäviä palveluja ole ollut tarjolla, ohjautuvat jatkossa työvoimaviranomaisen järjestämiin palveluihin, joiden tavoitteena on työllistyminen. Toisaalta ne

työttömät, jotka eivät ole tosiasiallisesti riittävän työkykyisiä tai kykeneviä osallistumaan työvoimapalveluihin, ohjattaisiin jatkossa sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin ja terveystalouteen.

Pron näkemyksen mukaan uudistus voi vaikuttaa myönteisesti vain sillä edellytyksellä, että sekä työvoimaviranomaisilla että sosiaalihuollon ammattilaisilla on riittävät resurssit vaikuttavien ja yksilöllisesti suunniteltavien palvelujen järjestämiseen. Nyt lausuttavana olevan esityksen tavoitteena on muun ohella vähentää julkisen talouden menoja. Esityksessä todetaan, että siinä ehdotettu hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin rahoituksen väheneminen merkitsee sosiaalihuollon henkilöstön vähentämistä.

Pro kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen toteutusmuodoista tai käytettävistä menetelmistä. Palvelun järjestäminen perustuisi sosiaalihuollon tuen tarpeen arviointiin ja toteutus räätälöitäisiin yksilöllisesti. Ehdotetussa sosiaalihuoltolain 17 §:n 3 momentissa uudesta palvelusta säädettäisiin seuraavasti (s. 356):

”Tukea annetaan henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaan. Palveluun tulee kuulua sellaista yksilö- tai ryhmämuotoisia toimintaa, jolla tuetaan asiakkaan toimintakykyä ja osallisuutta. Tuki sovitetaan yhteen henkilön tarvitsemien muiden palvelujen kanssa siten, että kokonaisuus edistää hänen työ- ja toimintakykyään, mahdollisuuksiaan osallistua muihin palveluihin, työelämään tai yhteiskunnan toimintaan.”

Pro pitää lähtökohtaisesti ymmärrettävänä, ettei sosiaalihuoltolain 17 §:ssä säädettäväksi ehdotetun työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen ja 17 a §:n mukaisen työtoiminnan käytännön toteuttamistapoja haluta määritellä tarkasti lakitekstissä. Yksilö- tai ryhmämuotoista toimintaa koskevaa mainintaa lukuun ottamatta säännösehdoitusten sanamuodoista ei ole kuitenkaan pääteltävissä edes yleisellä tasolla, minkä tyyppisistä osa-alueista tuki voisi koostua.

Pro katsoo, että esityksen mukaiset sosiaalihuoltoon kohdistuvat menoleikkaukset sekä työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen toteuttamistavan jättäminen laissa täysin avoimeksi vaikeuttavat sen varmistamista, että uutta palvelua ja siihen liittyvää työtoimintaa järjestetään alueellisesti yhdenvertaisesti ja riittävällä laatu- ja palvelutasolla kaikille niille, jotka voisivat tällaisesta tuesta hyötyä.

Hallituksen esityksen mukaan järjestöt toimivat jatkossakin hyvinvointialueiden kumppaneina palvelujen tuottamisessa. Tämä on kuitenkin ristiriitaista, sillä hallitus on aiemmillä päätöksillään leikannut järjestöjen avustuksia ja siten heikentänyt niiden toimintaedellytyksiä. Leikkaukset ovat jo johtaneet yhteistoimintaneuvotteluihin sekä irtisanomisiin, ja sote-alan ammattilaisia on jäänyt työttömäksi.

Suomessa on perinteisesti ollut vahva järjestöpohjainen palvelutuotanto, jota hyvinvointialueet ovat laajasti hyödyntäneet ja jossa työskentelee merkittävä määrä osaavaa henkilöstöä. Pro huomauttaa, että järjestöjen avustusleikkaukset ovat riskinä nykyisen palveluverkoston romuttumiselle. Hallituksen esityksessä ei ole esitetty korvaavia tai kompensoivia toimia.

Pro huomauttaa myös, että järjestökenttä työllistää suuren osan yksityisen sosiaalipalvelualan työntekijöistä, ja leikkaukset ilman kompensatiota lisäävät joukkotyöttömyyden riskiä. Tämä puolestaan vaarantaa myös hallituksen työllisyystavoitteiden toteutumisen.

Lisäksi Pro kantaa huolta henkilöstön osaamisen kehittämisestä sekä niihin varatuista resursseista. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on käytännössä siirtänyt työpaikoilla tarvittavan osaamisen kehittämisen vastuuta yhä enemmän yksittäisille työntekijöille. Pro korostaa, että ratkaisu herättää perusteltuja huolia

osaamisen kehittämisen yhdenvertaisesta toteutumisesta ja työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin vastaamisesta.

Yksityisellä sosiaalipalvelualalla mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen ovat heikentyneet henkilöstömitoitusten pienentämisen ja tukitoimintojen supistamisen myötä. Työssä oppimiselle ei ole riittävästi aikaa tai resursseja.

Pro toteaa, että ilman riittäviä resursseja, rahoitusta ja konkreettisia toimenpiteitä tavoitteet jäävät helposti yleisluontoisiksi. Pro pitää tärkeänä, että hallituksen esityksessä arvioidaan nykyistä tarkemmin sen vaikutuksia henkilöstön osaamisen kehittämismahdollisuuksiin ja varmistetaan riittävät edellytykset osaamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Ammattiliitto Pro

Minea Pyykönen
Johtaja

Pauliina Juntunen
Sosiaaliturva-asiantuntija

Jukka Hämäläinen
Sopimuslavastaava